

گزاشته‌ها

فصلنامه اطلاع‌رسانی در حوزه نقد و تصحیح متون، نسخه‌شناسی و ایران‌شناسی

دوره سوم، سال هفتم، شماره یکم و دوم، بهار - تابستان ۱۴۰۱ [انتشار: زمستان ۱۴۰۲]

مؤسسه پژوهشی میراث مکتوب، سی سال تلاش • معرّفی کهن‌ترین نسخه چهارمقاله نظامی عروضی، کتابت قرن هشتم هجری / امیر ارغوان • شاعران کجیچی: خانواده‌ها، شعر و اشکال حمایت در آذربایجان و فراتر از آن (قرن چهاردهم تا هفدهم) / کریمت ووزو، ترجمه: مهدی رحیمپور • کتیبه دوزخانه زلمسکورت / احسان شیرازی، با همکاری ایگور اشیراوخ پندنامه انوشیروان: دست‌نویسی نویافته از منظومه امیرالشعرا برهانی نیشابوری / مهدی طهباس • یادکرد «خلیج فارس» در قاموس‌های تورات عبری و تلمود / حیدر عبیوس رساله دموذات تحریر عبارات / علی بودی • بررسی بیثی از دیوان انوری ایبوردی / محمود علی‌پور • تذکره المعاصرین، تذکره‌ای ناب از سراینندگان فارسی‌سرا / جمیل جالی، ترجمه: انجم حمید • بیثی نویافته از سنایی غزنوی / محسن احمدپوشی • مثل‌ها و کنایات مشترک فارسی و عربی رایج در فلسطین / سهیل باری گنڈو • عارف ایچی یا عارف الحی اصفهانی؟ (ادراکی بر یک بدخوانی از مصحح لطائف الحیال) / محمدمصطفی خاتمی • بررسی کتاب تلفظ در شعر کهن فارسی (اوراست دوم) / مهدی کمالی • برگ‌های کهن از ترجمه پارسی قرآن مجید (قرآن شیرازی) / میلاد یگلدو • نقلی بر کتاب نظامی گنجوی: زندگی و آثار/ مهدی فیروززاد • مختصری درباره شیوه ضبط کلمات زبان‌های ایرانی میانه غربی، ایرانی باستان، هلندی باستان و یونانی به خط فارسی / سید احمدرضا قاسمی • شیوه ضبط واژه‌های متون میخی به خط فارسی / سهیل بنیاد • زندگی و آثار فرانضی زاده محمّدسعید افغانی / نسرته صالح • پاسخی به نوشته عارف نوشاهی درباره فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه کنگره / علی منوری آقانه

شده خوان ز عشق دیرت
کفتی اندر غم رخ لب
با سنی قدر صدق کنت جلال
ما که دارم بره بره و مضاعف
کست در دیده دور باب بت
شاه بر تخت جمهرش رای
که بطفت نمای رجب‌بال
کنت با وی سنی هک کل روی
هر زمانه ترا ندیدم
پریان چون گنینه بر کنای
پندراست تا بعد قاف
که سبزه جوان و پسنبل روی
پست رامی در از در پیشت
کر چه دایم که دل شود بر شیت

فهرست

سرخن

مؤسسسه پژوهشی میراث مکتوب: سی سال تلاش ۵-۶

جستار

- معرفی کهن‌ترین نسخه چهارمقاله نظامی عروضی، کتابت قرن هشتم هجری / امیر ارغوان ۷-۱۸
 شاعران کججی: خانواده‌ها، شعر و اشکال حمایت در آذربایجان و فراتر از آن (قرن چهاردهم تا هفدهم) /
 کریستف ورنر: ترجمه: مهدی رحیم‌پور ۱۹-۳۵
 کتبه دوزبانۀ زلمکوت / احسان شواری: با همکاری ایگنو اشتراوخ ۳۶-۵۵
 پندنامه انوشیروان: دستنویسی نویافته از منظومه امیرالشعرا برهانی نیشابوری / مهدی طهماسبی ۵۶-۶۹
 یادکرد «خلیج فارس» در قاموس‌های تورات عبری و تلمود / حیدر عیوضی ۷۰-۷۲
 رسالۀ رموزات تحریر عبارات / علی بوذری ۷۳-۷۸
 بررسی بیتی از دیوان انوری ابیوردی / محمود عالی‌پور ۷۹-۸۱
 تذکره المعاصرین، تذکره‌ای نایاب از سرایندگان فارسی‌سرا / جمیل جالبی: ترجمه: انجم حمید ۸۲-۸۹
 بیتی نویافته از سنایی غزنوی / محسن احمدوندی ۹۰-۹۲
 مثل‌ها و کنایات مشترک فارسی و عربی رایج در فلسطین / سهیل یاری گلدزده ۹۳-۹۵
 عارف ایجی یا عارف الحی اصفهانی؟ (درنگی بر یک بدخوانی از مصحح لطائف الخیال) / محمدصادق خاتمی ۹۶-۹۷

نقد و بررسی

- بررسی کتاب تلفظ در شعر کهن فارسی (ویراست دوم) / مهدی کمالی ۹۸-۱۱۴
 برگ‌های کهن از ترجمه پارسی قرآن مجید (قرآن شیرانی) / میلاد بیگدلو ۱۱۵-۱۲۳
 نقدی بر کتاب نظامی گنجوی: زندگی و آثار / مهدی فیروزیان ۱۲۴-۱۳۲

پژوهش‌های دبالتی

- مختصری درباره شیوه ضبط کلمات زبان‌های ایرانی میانه غربی، ایرانی باستان، هندی باستان و یونانی به
 خط فارسی / سیداحمدرضا قائم‌مقامی ۱۳۳-۱۳۷
 شیوه ضبط واژه‌های متون میخی به خط فارسی / سهیل دلشاد ۱۳۸-۱۴۶

ایران در متون و منابع عثمانی (۲۶)

- زندگی و آثار فرائضی‌زاده محمدسعید افندی / نصرالله صالحی ۱۴۷-۱۴۹

دبارة نوسازی پیرین

- پاسخی به نوشته عارف نوشاهی درباره فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه کنگره /
 علی صفری آق‌قلعه ۱۵۰-۱۵۵

سالنامه
میراث
میراث

(۱۴۰۲-۱۳۷۲)

- لا تخاف غیر من المیّه الساکتیه (السّهلی، ۲۰۰۲: ۳۷۴): از آب آرام/ ساکن بترس (از انسان‌های سربه‌زیر و آرام بترس).
۳. اگر بگوید: «ماست سیاه است»، بگو: «سیاه است». || اگر بگوید: «ماست سیاه است»، باید گفت: «حق با شماست». (ذوالفقاری، ۱۳۸۹: ۱/ ۳۵۱)
- در عربی:
- إذا بقول لک: «اللبن إسد»، قل له: «إسود» (السّهلی، ۲۰۰۲: ۲۲): اگر بگوید: «شیر سیاه است»، بگو: «سیاه است».
۴. جایی منشین که برخیزانند. || جایی بنشین که برنخیزی/ بلندت نکنند. (ذوالفقاری، ۱۳۸۹: ۱/ ۷۴۳، ۷۴۳)
- در عربی:
- لا تُفعد مُطرح ما بقول لک: «قوم» (السّهلی، ۲۰۰۲: ۳۷۶): جایی ننشین که بگویند: «برخیز».
۵. حرف کسی دررو داشتن. (نجفی، ۱۳۸۷: ۴۸۳)
- در عربی:
- کلمته ماشیه (السّهلی، ۲۰۰۲: ۳۶۷): حرفش برو دارد.
۶. حرف کسی را زمین نینداختن/ انداختن. (نجفی، ۱۳۸۷: ۴۸۳) || رویش را به زمین نمی‌اندازد. (ذوالفقاری، ۱۳۸۹: ۱۱۰۴/۱)
- در عربی:
- کلمته ما بتنزّل الأرض (السّهلی، ۲۰۰۲: ۳۶۷): حرفش زمین نمی‌افتد.
۷. خبرش را آوردن. || خبر کسی را آوردن. (نجفی، ۱۳۸۷: ۵۲۲)
- در عربی:
- أجاهم خبره (السّهلی، ۲۰۰۲: ۱۵): خبرش را آوردند (منظور خبر مرگ است).
۸. خواب خواب می‌آورد/ می‌کشد. (ذوالفقاری، ۱۳۸۹: ۱/ ۹۱۲)
- در عربی:
- إننوم بُجرّ نوم (السّهلی، ۲۰۰۲: ۴۶۴): خواب خواب می‌آورد.

مثل‌ها و کنایات مشترک فارسی و عربی رایج در فلسطین

سهیل یاری گلدزّه

دانش‌آموخته دکتری زبان و ادبیات فارسی
soheil.yari6@gmail.com

با تحقیق در امثال و کنایات فارسی و عربی، متوجه پیوندها و همانندی‌های بسیاری میان این دو فرهنگ می‌شویم. با این‌که تا کنون در این باره کتاب‌ها و مقالات فراوانی نوشته شده‌است، همچنان با کاوش‌هایی گسترده‌تر می‌توان به مشترکات بیش‌تری دست یافت. این مشابهت‌ها به‌گونه‌ای است که گاه می‌توان تنها به مثل‌ها و کنایات مشترک فارسی با مجموعه‌ای از امثال و کنایات یکی از کشورهای عربی‌زبان پرداخت و نمونه‌های مشابهی یافت که گویی تنها در فارسی و آن کشور عربی رواج دارد. نگارنده در این یادداشت، فقط به امثال و کنایات مشترک فارسی و عربی رایج در فلسطین پرداخته و از آوردن امثال و کنایاتی که در یک یا چند کشور عربی دیگر نیز شنیده می‌شود، خودداری کرده‌است:

۱. اجل کسی رسیدن. (نجفی، ۱۳۸۷: ۵۰)

در عربی:

- أجت ساعته (السّهلی، ۲۰۰۲: ۱۵): اجلش رسید.

۲. از آب آرام بترس نه از آب ناآرام. || از آب جاری بی‌صدا و از آدمی که به زمین نگاه می‌کند بترس. || از آب سنگین و آرام و از جوان سربه‌زیر بترس. || از آن مترس که های و هو دارد/ از آن بترس که سر به تو دارد || از آب راکد بترس. || از آب جاری نترس، از آب ایستاده بترس. (ذوالفقاری، ۱۳۸۹: ۱/ ۲۶۶، ۲۶۹)

در عربی:

۹. خوابش سنگینه. (صدری افشار، ۱۳۸۸: ۲):
در عربی:
- نومئه ثقیل (السَّهلی، ۲۰۰۲: ۴۶۴): خوابش سنگین است.
۱۰. خون باطل شدن. (دهخدا، ۱۳۷۷: ذیل «خون باطل شدن»)
در عربی:
- راح دُمّه هَدَر (السَّهلی، ۲۰۰۲: ۲۰۴): خونش هدر رفت.
(هدر رفتن و بی قصاص ماندن).
۱۱. خون سرد. (انوری، ۱۳۸۳: ذیل «خون»)
در عربی:
- دَمّه بارد (السَّهلی، ۲۰۰۲: ۱۹۷): خون سرد است.
۱۲. خون کسی به جوش آمدن. (انوری، ۱۳۸۳: ذیل «خون»)
در عربی:
- دَمّه فایر (السَّهلی، ۲۰۰۲: ۱۹۷): خونش به جوش آمده است.
۱۳. دست کسی بودن/ نبودن. (نجفی، ۱۳۸۷: ۶۴۸)
در عربی:
- مِش بایده (السَّهلی، ۲۰۰۲: ۴۳۱): دست او نیست.
۱۴. دل سوخته/ سوخته دل. (دهخدا، ۱۳۷۷: ذیل مداخل)
در عربی:
- قَلْبُه مَحْرُوق (السَّهلی، ۲۰۰۲: ۳۴۱): دل سوخته است.
۱۵. دل شیر دارد. (ذوالفقاری، ۱۳۸۹: ۱/ ۱۰۲۳) || دلِ شیر.
(نجفی، ۱۳۸۷: ۶۷۷) || شیردل. (دهخدا، ۱۳۷۷: ذیل مداخل)
در عربی:
- قَلْبُه مِثْل قَلْبِ السَّبْع (السَّهلی، ۲۰۰۲: ۳۴۱): دلی مثل دل شیر دارد.
۱۶. دل نازک. (نجفی، ۱۳۸۷: ۶۸۵)
در عربی:
- قَلْبُه رقیق (السَّهلی، ۲۰۰۲: ۳۴۰): دل نازک است.
۱۷. دو خر سر یک آخور نمی سازند. (ذوالفقاری، ۱۳۸۹: ۱/ ۱۰۳۹)
- در عربی:
- حمارین علی میخلایه واحده ما بتفقوا (السَّهلی، ۲۰۰۲: ۱۷۷): دو خر سر یک توبره نمی سازند.
۱۸. سبک خواب. (دهخدا، ۱۳۷۷: ذیل مدخل)
در عربی:
- نومئه خفیف (السَّهلی، ۲۰۰۲: ۴۶۴): خوابش سبک است.
۱۹. سرسلامتی. || سرسلامتی دادن/ گفتن. (نجفی، ۱۳۸۷: ۸۷۶)
در عربی:
- یسَلَم راسک/ سرتان سلامت. (هنگام تسلیت به کسی گفته می شود)
۲۰. شکم کسی به پشت چسبیدن. (انوری، ۱۳۸۳: ذیل «شکم»)
در عربی:
- بَطْنُه ملزق بظهره (السَّهلی، ۲۰۰۲: ۱۲۱): شکمش از لاغری به پشتش چسبیده است.
۲۱. شیرین زبان. || شیرین سخن. (دهخدا، ۱۳۷۷: ذیل مدخل)
در عربی:
- لسانه جلیو (السَّهلی، ۲۰۰۲: ۳۸۴): شیرین زبان است.
۲۲. عقل از سر (کله) کسی پریدن (پرواز کردن). (انوری، ۱۳۸۳: ذیل «عقل»)
در عربی:
- طارَ عقله (السَّهلی، ۲۰۰۲: ۲۶۹): عقلش پرید.
۲۳. قدم کسی سبک (خوب، خیر) بودن. (انوری، ۱۳۸۳: ذیل «قدم»)
در عربی:
- قَدَمُه خیر (السَّهلی، ۲۰۰۲: ۳۳۷): قدمش خیر است.
۲۴. کار جوهر مرد (انسان) است. (ذوالفقاری، ۱۳۸۹: ۲/ ۱۳۹۶)
در عربی:
- الشُّغْل بِجوهرِ البدن (السَّهلی، ۲۰۰۲: ۲۴۷): کار جوهر بدن است.

- منابع
۲۵. مکن شادمانی به مرگ کسی / که دهرت نماند پس از وی بسی [سعدی] || ای دوست بر جنازه دشمن چو بگذری / شادی مکن که بر تو همین ماجرا رود [سعدی] (دهخدا، ۱۳۸۳: ۱۷۲۳/۴)
- در عربی:
- لا تَفْرَحْ بِمَوْتِ عَدُوِّكَ، بَعْدَ شَوَّيْهِ بِتَصْيِيرِ (السَّهْلِي، ۲۰۰۲: ۳۷۵): به مرگ دشمن شادی نکن، تو نیز همچون او خواهی مرد.
۲۶. مهمان شب اول طلاست، شب دوم مس، شب سوم چس و فس. || مهمان شب اول با قر و ناز، شب دوم نان و پیاز، شب سوم چوب دراز. || مهمان روز اول طلاست، روز دوم مس، روز سوم خرس. || مهمان روز اول گل انار، روز دوم گل خار، روز سوم از پاهایش بگیر بزن به دیوار. (ذوالفقاری، ۱۳۸۹: ۱۷۳۱ / ۲)
- در عربی:
- الضَّيْفُ أَوَّلُ لَيْلِهِ شَرِيفٌ وَ ثَانِي لَطِيفٌ وَ ثَالِثٌ لَيْلِهِ قَرِيفٌ (السَّهْلِي، ۲۰۰۲: ۲۶۷): مهمان شب اول شریف است، شب دوم لطیف و شب سوم گران جان.
۲۷. همه درها را به روی خودت می‌بندی. (انوری، ۱۳۸۳: ذیل «در»)
- در عربی:
- تَسَكَّرَتْ كُلُّ الْإِبْوَابِ بِوَجْهِهِ (السَّهْلِي، ۲۰۰۲: ۱۴۶): همه درها را به روی خود بست.
۲۸. همه ما رفتنی هستیم.
- در عربی:
- كُنَّا مَاشِيَيْنَ (السَّهْلِي، ۲۰۰۲: ۳۶۸): همه ما رفتنی هستیم. (همه خواهیم مُرد).
۲۹. هیچ کس روزی هیچ کس را نتواند خورد. (ذوالفقاری، ۱۳۸۹: ۱۹۵۷/۱)
- در عربی:
- مَا حَدَا بِوَكَلٍ نَصِيبَ حَدَا (السَّهْلِي، ۲۰۰۲: ۴۰۵): هیچ کس روزی کسی را نمی‌تواند بخورد.

Table of Contents

Editorial

The Written Heritage Research Institute: Thirty Years of Endeavour..... 5-6

Articles

- A Review of the Oldest Manuscript of Nizami-ye 'Arūzī's *Chahar Maqala* (The Four Treatises), Copied in the 8th Century AH. / **Amir ARGHAVAN** 7-18
- The Kujujī Poets: Families, Poetry, and Forms of Patronage in Azerbaijan and Beyond (Fourteenth to Seventeenth Centuries) / **Christoph WERNER**; Translated by **Mehdi RAHIMPOUR** 19-35
- The Bilingual Inscription of Zalamkot / **Ehsan SHAVAREBI**; with a contribution by **Ingo STRAUCH** 36-55
- Anūshīrvān's Pand-Nāma (Book of Wisdom); A Newly-Found Manuscript of Amīr-Al-Shu'arā, Burhāni-yi Nayshābūrī's Composition / **Mehdi TAHMASEBI** 56-69
- The Mention of the Persian Gulf in Dictionaries of The Hebrew Bible and Talmud / **Heidar EIVAZI** 70-72
- Resāle-ye *Rumūz-i Tahrīr-i 'Ibārāt* (A Treatise on the Use of Punctuation in Writing) / **Ali BOUZARI** 73-78
- A Study on a Couplet of Anvarī's *Diwan* (Collection of Poems) / **Mahmoud ALIPOUR** 79-81
- Tazkirat-Al-Mu'āsirīn* (Memoirs of the Contemporaries): An Obscure Memoir of Persian Poets / **Jamil JALEBI**; Translated by **Anjom HAMID** 82-89
- A Newly-Found Couplet of Sanā'ī / **Mohsen AHMADVANDI** 90-92
- Shared Persian and Arabic Adages and Allusions Commonly Used In Palestine / **Soheil YARI GOLDARREH** 93-95
- 'Arif-i Īji or 'Arif-Al-Hay Isfahāni (A Contemplation on an Erroneous Reading by The Editor of *Latā'if-Al-Khīyāl* (Subtleties of Imagination)) / **MohammadSadegh KHATAMI** 96-97

Reviews and Critiques

- A Review of *Pronunciation in Classical Persian Poetry* (Second Edition) / **Mehdi KAMALI** 98-114
- Old Folios of a Quran Translation In Persian (The So-Called Shīrānī Quran) / **Milad BIGDELOU** 115-123
- A Review of *Nizami-ye Ganjawā: Life and Works* / **Mehdi FIROUZIAN** 124-132

Essays on Research

- Notes on the Transliteration of Middle Iranian, Old Iranian, Sanskrit, and Greek Words into Persian Script / **Seyyed AhmadReza QAEMMAQAMI** 133-137
- Cuneiform Texts in Persian Script: Transliteration and Transcription / **Soheil DELSHAD** 138-146

Iran in Ottoman Texts and Sources (25)

- Life and Works of Muhammad Sa'id Efendi / **Nasrollah SALEHI** 147-149

On the Previous Articles

- A Response to 'Arīf Naushahi's Article on *The Library of Congress Catalogue of Persian Manuscripts* / **Ali SAFARI AQ-QALEH** 150-155

Gozaresh-e Miras

98 - 99

Quarterly Journal of Textual Criticism,
Codicology and Iranology
Third Series, vol. 7, no. 1 - 2, Spring - Summer 2022
[Pub. Winter 2024]

Proprietor:

The WRITTEN HERITAGE RESEARCH INSTITUTE

Managing Director & Editor-in-Chief:

Akbar Irani

General Editor:

Masoud Rastipour

Managing Editor:

Younes Taslimi-Pak

Cover:

Mahmood Khani

Print:

Miras

No. 1182, Enghelab Ave.,
Between Daneshgah St. & Abureyhan St.,
Tehran, Iran

Postal Code: 1315693519

Tel: 66490612, **Fax:** 66406258

Website: www.mirasmaktoob.com

E-mail: gozaresh@mirasmaktoob.ir

Table of Contents

Editorial

The Written Heritage Research Institute: Thirty Years of Endeavour..... 5-6

Articles

- A Review of the Oldest Manuscript of Nizami-ye 'Arūzī's *Chahar Maqala* (The Four Treatises), Copied in the 8th Century AH. / Amir ARGHAVAN 7-18
- The Kujujī Poets: Families, Poetry, and Forms of Patronage in Azerbaijan and Beyond (Fourteenth to Seventeenth Centuries) / Christoph WERNER; Translated by Mehdi RAHIMPOUR 19-35
- The Bilingual Inscription of Zalamkot / Ehsan SHAVAREBI; with a contribution by Ingo STRAUCH 36-55
- Anūshīrvān's Pand-Nāma (Book of Wisdom); A Newly-Found Manuscript of Amīr-Al-Shu'arā, Burhāni-yi Nayshābūrī's Composition / Mehdi TAHMASEBI 56-69
- The Mention of the Persian Gulf in Dictionaries of The Hebrew Bible and Talmud / Heidar EIVAZI 70-72
- Resāle-ye Rumūz-i Tahrīr-i 'Ibārāt (A Treatise on the Use of Punctuation in Writing) / Ali BOUZARI 73-78
- A Study on a Couplet of Anvarī's *Diwan* (Collection of Poems) / Mahmoud ALIPOUR 79-81
- Tazkirat-Al-Mu'āsirīn* (Memoirs of the Contemporaries): An Obscure Memoir of Persian Poets / Jamil JALEBI; Translated by Anjom HAMID 82-89
- A Newly-Found Couplet of Sanā'ī / Mohsen AHMADVANDI 90-92
- Shared Persian and Arabic Adages and Allusions Commonly Used In Palestine / Soheil YARI GOLDARREH 93-95
- 'Arif-i Īji or 'Arif-Al-Hay Isfahāni (A Contemplation on an Erroneous Reading by The Editor of *Latā'if-Al-Khīyāl* (Subtleties of Imagination)) / MohammadSadegh KHATAMI 96-97

Reviews and Critiques

- A Review of *Pronunciation in Classical Persian Poetry* (Second Edition) / Mehdi KAMALI 98-114
- Old Folios of a Quran Translation In Persian (The So-Called Shīrānī Quran) / Milad BIGDELOU 115-123
- A Review of *Nizami-ye Ganjawi: Life and Works* / Mehdi FIROUZIAN 124-132

Essays on Research

- Notes on the Transliteration of Middle Iranian, Old Iranian, Sanskrit, and Greek Words into Persian Script / Seyyed AhmadReza QAEMMAQAMI 133-137
- Cuneiform Texts in Persian Script: Transliteration and Transcription / Soheil DELSHAD 138-146

Iran in Ottoman Texts and Sources (25)

- Life and Works of Muhammad Sa'id Efendi / Nasrollah SALEHI 147-149

On the Previous Articles

- A Response to 'Arīf Naushahi's Article on *The Library of Congress Catalogue of Persian Manuscripts* / Ali SAFARI AQ-QALEH 150-155